

Nr 1583

av fröken Eliasson och herr Andersson i Nybro i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 146 angående krigsmaterielexport.

Det krigsmaterielbegrepp som ligger till grund för den svenska vapenexporten har under senare år varit en omstridd fråga. Med fog har hävdats att även civila produkter kan få strategisk betydelse och på ett inte oväsentligt sätt medverka till att det köpande landets militära potential stärks. Som exempel på att man i riksdagen varit medveten om ofullständigheten i denna gränsdragning mellan militära och civila varuslag kan anföras att konstitutionsutskottet i memorial nr 15 år 1961 påpekade att när tillstånd inte medges för utförsel av krigsmateriel, som kan tänkas komma till militärt bruk eller därmed jämförlig användning, det i förekommande fall även bör beaktas att materiel, som kan synas ha en övervägande civil användning, såsom jaktgevär och dylikt, i vissa fall på sin bestämmelseort kan komma att få militärt bruk. Sedan dess har gränsdragningsproblemen, inte minst genom den allmänna debatten, vidgats till att inte enbart röra olika vapens användningsområden utan i ökad utsträckning användningen och utformningen av elektromisk materiel, olika transportmedel m. m. I den debatten har vidare hävdats den strategiska betydelsen av svenska företags engagemang i Cabora Bassa och liknande projekt.

I sitt betänkande påpekar krigsmaterielexportutredningen att vissa ställningstaganden i gränsområdena av förteckningen över krigsmateriel i bilagan till utförselkungörelsen oundvikligen blir synnerligen grannliga. Utredningen avvisar emellertid tanken på att förteckningen skall utvidgas till att omfatta civila produkter som kan få militär användning, och den uppfattningen delas av departementschefen. Å andra sidan föreslår departementschefen att om så krävs kungörelsen för en viss kortare tid skall kunna tillämpas på en vara som inte finns med i förteckningen för att snabbt stoppa export av sådana civila varor som kan få militär betydelse.

Mot bakgrund av den ingående uppmärksamhet som ägnas problemen att skilja mellan militära och civila varor och att det nu i propositionen på grund av dessa svårigheter föreslås att export av civila varor under vissa betingelser kan stoppas är det förvånande att det i propositionen helt kort slås fast att materiel av utpräglat defensiv karaktär bör skiljas från krigsmateriel i övrigt vid tillämpningen av de av departementschefen föreslagna principerna för till vilka stater export skall beviljas.

Lika litet som i fråga om civila varor torde defensiva vapen i varje enskilt fall invändningsfritt kunna beskrivas som defensiva. Vapen, som av köparen uppges vara avsedda för att avvärja en eventuell yttre aggression, kan komma att i stället riktas mot inre väpnade oroligheter eller i varje fall bidra till att stärka de makthavandes militära styrka, om sådana oroligheter är för handen. Sådana farhågor har bl. a. kommit till uttryck i samband med att Sydafrikas försvar förstärkts.

Vad vidare gäller de tre typer av situationer under vilka en stat inte bör få komma i fråga för svensk krigsmaterielexport anser departementschefen att export av defensiva vapen inte bör ske till stat som befinner sig i väpnad konflikt med annan stat. Emellertid bör i de övriga fallen export kunna beviljas med det förbehållet att det är fråga om sådan materiel som inte kan utnyttjas för att påverka den föreliggande krissituationen. Inte heller detta resonemang är invändningsfritt. Tillförsel av krigsmateriel, oavsett i vilken utsträckning det kan betraktas som defensivt, innebär i sig en förstärkning av den totala krigspotential landet i fråga förfogar över och påverkar följaktligen styrkebalansen mellan stater som exempelvis är ihvecklade i en internationell konflikt som hotar att övergå till en väpnad konflikt. Då bägge materieltyper får en likartad effekt på de militära styrkeförhållandena förefaller det inte särskilt meningsfullt att göra en distinktion mellan defensivt och övrigt krigsmateriel vid bedömningen av huruvida export skall medges eller ej.

Med hänvisning till det anförda hemställas

att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition 1971:146 måtte uttala att vid överväganden om huruvida krigsmaterielexport skall beviljas samma bedömningsgrunder skall gälla för defensivt materiel som för krigsmateriel i övrigt.

Stockholm den 23 november 1971

ANNA ELIASSON (c)

GÖSTA ANDERSSON (c)
i Nybro